

ЛІТЕРАТУРА

1. Діти і війна: навчання технік зцілення. URL: https://ipz.org.ua/wp-content/uploads/2017/10/dity_fin_ispp-1.pdf
2. Коли світ на межі змін: школа, чутлива до психічного здоров'я : посіб. / заг. ред. Л. Залюбовська. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2023/04/13/GG-posibnyk.web.2.13.04.2023.pdf>
3. Матеріали для використання в роботі під час воєнних дій. URL: <https://imzo.gov.ua/psycholohichnyj-suprovid-ta-sotsialno-pedahohichna-robota/materialy-dlia-vykorystannia-v-roboti-pid-chas-voiennykh-diy/>
4. Організація освіти в умовах війни: рекомендації міжнародних організацій / Локшина О., Глушко О., Джурило А., Кравченко С., Максименко О., Нікольська Н., Шпарик О. *Український педагогічний журнал*. 2022. № 2. С. 5–18.
5. Про забезпечення психологічного супроводу учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/86164/?utm
6. Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної освіти «Психолого-педагогічна підтримка дітей, батьків та педагогів в умовах надзвичайної ситуації». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0461729-23?#Text>
7. Що таке програма соціально-емоційного та етичного навчання і як вона працює. *НУШ: Нова українська школа : веб-сайт*. URL: <https://nus.org.ua/articles/shho-take-programa-sotsialno-emotsijnogo-ta-etychnogo-navchannya-i-yak-vona-pratsyuje/>

Оксана ПЕТРЕНКО

Рівне

ПСИХОЕМОЦІЙНА ПІДТРИМКА ЗДОБУВАЧІВ І ВИКЛАДАЧІВ В УМОВАХ КРИЗИ: ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ В ОСВІТНЬОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ

Системна нестабільність, зумовлена повномасштабною війною в Україні, суттєво вплинула на освітній процес у закладах вищої освіти. Поряд з фізичними загрозами, одним із

найгостріших викликів стало зростання емоційного виснаження як у здобувачів вищої освіти, так і в педагогів. Це актуалізує потребу в розробці інноваційних управлінських стратегій, орієнтованих на збереження психоемоційного благополуччя учасників освітнього процесу. А отже, освітній менеджмент має адаптуватися до нових реалій, упроваджуючи ефективні інструменти підтримки викладачів і здобувачів вищої освіти в умовах кризи.

Актуальність проблеми зумовлюється підвищенням рівня тривожності, втоми та професійного вигорання серед викладачів; емоційною дестабілізацією викладачів і здобувачів через втрату безпеки, вимушене переміщення, зміну формату навчання; недостатнім рівнем готовності адміністративного персоналу до кризового менеджменту у сфері ментального здоров'я.

В умовах тривалої соціальної нестабільності, військових дій та зростання рівня тривожності в суспільстві зростає потреба у системному впровадженні інноваційних управлінських рішень, спрямованих на збереження і відновлення психоемоційного стану учасників освітнього процесу. Освітній менеджмент нового покоління повинен бути не лише ефективним і цифрово трансформованим, а й емоційно-чутливим, орієнтованим на створення безпечного, підтримувального і людиноцентричного середовища.

А тому на часі – *упровадження інноваційних підходів в освітній менеджмент, як-от:*

Запровадження систем психоемоційного моніторингу. Ефективний освітній менеджмент неможливий без постійного зворотного зв'язку. Тому доцільним є впровадження анонімних онлайн-опитувань здобувачів і викладачів щодо емоційного самопочуття, рівня тривоги, мотивації до навчання та професійної діяльності; використання цифрових інструментів моніторингу добробуту, зокрема *Wellbeing Tracker, Mental Health Index, Mental Map* тощо, які дають можливість виявити критичні тенденції на ранньому етапі; проведення щотижневих або щомісячних скринінгів настроїв в академічних групах з метою вчасного реагування.

Формування команд кризової психологічної підтримки. Структурно важливою інновацією є створення антикризових команд, що функціонують на постійній основі в межах

факультетів або навчальних інститутів. До складу таких команд входять практичні психологи, фасилітатори, тренери з емоційного самоменеджменту, медіатори. Вони здійснюють психологічний супровід у разі кризових ситуацій (наприклад, втрата, евакуація, психоемоційне вигорання, міжособистісні конфлікти). Регулярно організовуються групові зустрічі, тренінги, anti-stress локації, що діють під час сесій, модульного контролю, змін у навчальному розкладі.

Інституціоналізація психологічного супроводу в електронному середовищі.

Цифрова інфраструктура університетів має включати не лише навчальні сервіси, а й ресурси психоемоційної допомоги. Створення онлайн-кабінетів психолога з можливістю запису на консультацію, а також чатботів для самодіагностики та підтримки. Формування віртуальних платформ із перевіреними матеріалами про психогігієну, техніки самодопомоги, адаптацію в новому середовищі (наприклад, для ВПО, здобувачів з тимчасово окупованих територій). Розміщення на офіційних сайтах ЗВО персоналізованих карт доступу до локальних і національних психологічних сервісів.

Інтеграція курсів із саморегуляції та емоційного інтелекту. Інноваційним кроком є введення до освітніх програм курсів, які спрямовані на розвиток психологічної самостійності. Створення вибіркового курсів і тренінгів з майндфулнесу, емоційної грамотності, управління стресом, культури рефлексії. Проведення майстер-класів із саморегуляції для здобувачів і викладачів у форматі інтерактивної міждисциплінарної освіти (психологія + педагогіка + менеджмент). Включення тем емоційної компетентності до програм підвищення кваліфікації викладачів і адміністративного персоналу.

Менеджмент культури турботи (Care Culture). Формування культури підтримки є стратегічною умовою виживання освітнього середовища у кризових умовах. Розвиток політики «університет як безпечний простір», де враховуються індивідуальні ритми, життєві обставини та психологічні потреби здобувачів освіти. Впровадження гнучких графіків навчання, відстрочок у здачі завдань, адаптивних форматів сесії для здобувачів, які перебувають у стресових обставинах. Розвиток менторських програм, наставництва «peer-to-peer» (здобувач

допомагає здобувачеві), груп підтримки. Проведення соціально-психологічних акцій, тижнів добробуту, просвітницьких кампаній на тему психічного здоров'я в освітньому середовищі.

Інноваційні стратегії в освітньому менеджменті мають бути не лише адміністративними, а й особистісно орієнтованими. Вони передбачають системну інституціональну підтримку психічного здоров'я, розвиток емпатійного управління, впровадження цифрових сервісів турботи та формування культури взаємної підтримки як основи життєздатної освітньої екосистеми.

У сучасних умовах цифровізації освіти українські ЗВО активно впроваджують інноваційні підходи до психоемоційної підтримки здобувачів та викладачів.

Наприклад, в Національному медичному університеті імені О.О. Богомольця розроблено соціальні платформи, які надають можливість отримати безоплатні психологічні консультації, а також оформити заявку на індивідуальну консультацію психолога [5]. У Київському національному університеті імені Тараса Шевченка створено Центр психіатрії та психологічної допомоги для дорослих і дітей, а також інтерактивні простори «Турбота про себе», які сприяють підтримці ментального здоров'я учасників освітнього процесу [1]. У Черкаському державному технологічному університеті забезпечується психологічна підтримка здобувачів через онлайн-консультації та впровадження розвивальних, корекційних програм освітньо-виховної діяльності з урахуванням індивідуальних особливостей [3].

У межах Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?» за ініціативи першої леді Олени Зеленської, в більшості закладів вищої освіти вже функціонують психологічні служби, які використовують сучасні цифрові інструменти для надання підтримки. У понад 30 ЗВО створено відповідні центри. На базі Рівненського державного гуманітарного університету також відкрито Центр ментального здоров'я, який є осередком підтримки, розвитку емоційної стійкості та просвітницької роботи серед молоді та громади [2].

У Рівненському державному гуманітарному університеті з 2021 р. запроваджено навчальний курс за вибором «Технології психолого-педагогічної підтримки вчителів і дітей у кризових ситуаціях», який має на меті підготовку майбутніх учителів початкової школи до надання психолого-педагогічної підтримки

вчителям і дітям, ознайомлення здобувачів вищої освіти з основними технологіями такої підтримки, усвідомлення специфіки кожної з наявних технологій, обґрунтування доцільності вибору тієї чи іншої технології, оволодіння компетентностями застосовувати відповідні технології та уміннями оцінити ефективність їх реалізації в умовах війни й повоєнного періоду [4].

Аналіз зазначених практик свідчить, що результатами упровадження інноваційних підходів в освітній менеджмент є: зменшення кількості звернень щодо емоційного виснаження серед викладачів і здобувачів; підвищення рівня довіри до адміністрації та міжособистісної комунікації; активізація участі викладачів у програмах саморегуляції та профілактики вигорання.

Отже, психоемоційна підтримка в умовах кризи потребує системного, а не ситуативного підходу. Успішне застосування інноваційних інструментів вимагає проактивної позиції керівництва ЗВО, стратегічного планування та партнерства з психологами, ІТ-фахівцями, студентськими ініціативами. Освітній менеджмент нового типу має враховувати не лише академічні, а й емоційно-ціннісні запити спільноти університету.

ЛІТЕРАТУРА

1. Всеукраїнська програма «Ти як?» і КНУ: від підтримки до наукових ініціатив. URL: https://knu.ua/news/13556?utm_
2. На ППФ відбувся ДЕНЬ СПІЛЬНОДІЇ! URL: <https://www.rshu.edu.ua/newhome/3756-na-ppf-vidbuvsia-den-spilnodiyi>
3. Психологічна підтримка. URL: https://chdtu.edu.ua/psychological-support?utm_
4. Технології психолого-педагогічної підтримки вчителів і дітей у кризових ситуаціях : навч.-метод. посіб. /уклад. Петренко О.Б., Петренко І.Ф. Рівне : РДГУ, 2024. 175 с.
5. Фахівці НМУ створили платформи для підтримки ментального здоров'я студентів і колег. URL: https://nmuofficial.com/news/fahivtsi-nmu-stvoryly-platformy-dlya-pidtrymky-mentalnogo-zdorov-ya-studentiv-i-koleg/?utm_